مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

رنا گل اریوبزی ۲۰۲۱/۰۲/۰۳

د خوشال ختک عقیده او سیاسي فلسفه

دوهمه برخه

(۳)

۳ – خوشال خان او د پښتو ژبه:

دخوشال خان په زمانه کې پارسي او عربي ژبې دسيمې معتبرې ژبې وی. دواړوژبو در بارونوته لارپيدا کړې وه او دهغوی له خوا يې پالنه کيدله او شاعرانو، اديبانو او پوهانو يې د دربارپه لورونه کې خپله برخه درلودله. نو ځکه يې دپام وړ پرمختګ هم کړی و. بابا په دې دواړو ژبو پوهېده او هندي ژبه يې هم زده کړې وه. پښتو سره حتی پښتني دربارياڼو (سوريانو اولوديانو) هم ملګرتيا نه ده کړې اوپښتوژبې دپښتون شاهانو پاملرنه هم نه ده ليدلې. پښتو ژبه په حقيقت کې له دربارونوبانديې، دبد يا ژبه، وه اولا هم ده. خوشال خان دپښتوژبې داميرات او بې سرپرسته حالت داسې په ګوته کړې دی:

که تازي ژبه هرګوره ښه ده — فارسي هم ډيره په خوند خوره ده
چا بې پلو دجمال وانه خيست — پښـتو لا هسې بکـره پـرتـه ده

[د خوشال ختک کليات ۴۲۳ مخ]

په دې نړۍ کې هر قوم، ولس يا ملت خپله ژبه لري، چې زده کړه يې دمور په غيږ کې پيل کيږي، نوځکه مورنۍ ژبه هم بلل کيږي. مورنۍ ژبه دمور او اولاد ترمنځ دمينې اوعاطفې دافادې اوبيانولو وسيله او دزده کړې اومعرفت لومړۍ سرچينه هم دی. مورنۍ ژبه مو دمور سره طبعي عاطفه او رابطه ساتي، نوځکه دمورنۍ ژبې ساتنه اوپالنه دمور مينې اوقربانيو ته د درناوي مانا لري. خپله ژبه مودوخت په بهير کې دمورله غيږې بهر دقوم او ولس سره هم اړيکې ټينګوي، ساتي، دهغه په يوالي کې مرسته کوي اوبلاخره دقوم يا ولس دهويت او د نورو ولسونو تر منځ دهغه د اعتبارد ساتلو ځواکمن پنسټ جوړوي. پاچا خان دخپلواوږدو سياسي تجروبو په پايله کې ليکي چې:« کوم قوم ته چې خپله ژبه سپکه شي هغه سپک شي او چې خپله ژبه تر ې ورکه شي هغه ورک شي.»[عبدالغفار خان: زما ژوند او جدوجهد، دانش خپرندويه ټولنه، ۱۳۹۲ کال، ۳۳۳ مخ]

د دې له پاره چې قوم يې دتاريخ په پاڼه کې سپک او دتاريخ له پاڼې ورک نشي ننګيالی خوشال ددرباري دژبو له تولو امتيازاتو تيرشو او دخپلې مورنۍ ژبې په ننګ يې قلم ته لاس کړاو خپل ټول ژونديې دنورو ژبو سره سيالی ته د پښتو ژبې د وچتولو په لارکې تير کړ. خوشال ختک ليکي چې:

پـه شـل کالـه کې ديګ زما د شعر په اور بارشو
پـه دا د ور مې پـوخ کرچې شپـيـته کاله مې تللي
پارسي شعـر مې هـم زده سـليـقـه لـرم د د واړو
پښتو شعر مې خوښ شو هر څوک خپل ګڼې ښاغلي

[دخوشال ختک کليات ۴۳۶-۴۳۷ مخونه

ياني داچې لومړۍ خپله ژبه بيا نورې ژبې دا په حقيقت کې په مورنۍ ژبه اوپښتني هويت دخوشال ختک هغه ننګ و چې اغيزې، نښې اونښانې يې دپښتون ولس په ژوند کې دتل له پاره پاتې کيږي او دتاريخ له پاڼويې نه ورکيږي او دا په حقيت کې دمورنې ژبې او خپل ولس سره هغه مسته مينه او سرشار عشق وچې خوشال په کې دتل پاتې ژوند راز ليدلی وه. دی ته هم بايد پام وکړوچې که په ليکل شوې ژبه کې ډول ډول، علمي، ادبي، هنري او نور مطلبونه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

بيانيږي، نوشفا هي ژبه هم يوازې غږ نه دی بلکې له پيله مفهوم اومانا لري. هرکوچنی دمورنۍ ژبې دزده کړې په بهير کې سيمه ئيزه پوهه زده کوي، په دماغ کې يې ذخيره کيږي او دنورې زده کړې بنسټ جوړوي، نو ځکه هغه کوچنيان چې په خپله ژبه زده کړو ته دوام ورکي، استعدادونه يې هم ښه او ګړندۍ وده کوي. د دې لړۍ غوځول او په ښوونځيو او مدرسوکې په پردۍ ژبه زده کړو ته دکوچنيانو مجبورول په حقيقت کې دهغوی په انساني استعداد يوبې رحمه تيری دی او دزده کړې دعادي بهير مخنيوی دی. دا عمل دکوچنيانو استعدادونه ځپي او د زده کړې په لار کې خنډونه جوړوي. خوشال خټک دخپلې ژبې او خپل ولس په عشق کې په اوږدو هلو ځلو پښتو ژبه دودې هغه پړاو ته ورسوله چې پکې دنورو ژبو په شان د زده کړې امکانات پيدا شول.بابا ليکي:

که دنظم که دنثرکه د خط دی	په پښتو ژبه مې حق دی بې حسابه
نه پخوا پکې کتاب و نه يې خط و	دا دی ما پکې تنصيف کړل ځو کتابه

[د خوشال خټک کليات ۶۶۷مخ]

په دې توګه دپښتون بچيان په پردې ژبه د زده کړې له هغه جبر نه ازاد شول چې دپښتو ژبې دوروسته پاتې والې له امله ور سره مخامخ وو، پښتون ته په پښتو ژبه دعلم لار خلاصه شوه اوپه دې لار کې خوشال خټک خپله ونډه داسې بيانوي:

بند وبست د پښتو شعر ما پيداکړ	ګڼه شعر دپښتو و غير سال
مګر زه يې چې ګويا په شاعرۍ کړم	پښتانه به پوهول ايزيد تعال

[دخوشال خټک کليات ۵۶۶ مخ]

او زياتوي چې:

سيــه دل د محبت د سوزه سازه خبر نه شول	په کار د پټـنګا نـو مچـا ن نــه د ي پـو هـيـدلي
په وزن په مضمون په نزاکت هم په تشبيه کې	پښــتو ويـل مې عيـن تـر پــار سي دي رسولي

[دخوشال خټک کليات ۶۳۵-۶۳۶ مخونه]

دخوشال خان په نظر شعر دمينې، خواخوږۍ او پيرزويني وړانديزاو ښکارندوی دی، نو ځکه دهر حريص او فاسق کار نه دی. دشعر مقام تر ماديا‌تو لوړ دی، په شعر سوداګرې نه کيږي، څوک يې چې په مال پلوري،هغه دشعر مقام او اخلاقي مضمون ته زيان رسوي. دی په دې باب ليکي چې:

شعر کار دهر فاسق دفاجر نه دی	نه دهــريوه وږسترګي د کنګال
شعـر کار دسالـک يا دمالـک دی	دعاشق د ی د دردمن دی دابدال
دهــغه شاعـر داني وشـه په ژبه	چې دشعر درداني پلوري په مال

[دخوشال خټک کليات ۵۶۵ مخ]

خوشال خټک دخپلو ټولو علمي، ادبي او هنري هلو ځلو په بدل کې نه دکومې مادي ګټې په لټه کی واو نه يې تر لاسه کړې ده. هرڅه يې چې کړي دي سرچينه يې دبشريت، خپل قوم او دخپلې ژبې سره سرشاره مينه اود هغوی په وړاندې د مسئوليت ژور احساس و.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ